

İnsan Hüquqları Üzrə Avropa Məhkəməsi

Beşinci bölmə

Toğrul Bolqarıstana qarşı

(İddia № 20611/10)

QƏRAR

Strasburq

15 noyabr 2018 -ci il

Hazırkı qərar Konvensiyanın 44§2 maddəsində müəyyən edilmiş şərtlər daxilində həlledici olacaqdır. Bu qərarın məzmununa müəyyən dəyişikliklər edilə bilər.

Sədr Anjelika Nußberger

Hakimlər:

Yoniko Grozev

Andre Potocki

Siofra O`Leary

Alena Polackova

Martins Mits

Lətif Hüseynov

Lado Şanturia

və bölmə üzrə məhkəmə katibinin müavini Milan Blasko

Yuxarıdakı tərkibdən ibarət İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi (beşinci bölmə) Toğrul Bolqarıstana qarşı işi ilə bağlı olaraq 16 oktyabr 2018-ci il tarixli məşvərət palatasının qərarına əsasən bu tarixə uyğun olaraq qərar qəbul etmişdir.

Məhkəmə prosesi :

1. İşin əslində Bolqarıstan Respublikasına qarşı irəli sürülmüş iddia (№°20611/10) vardır. Belə ki, türk mühacir İsmət Toğrul ("iddiaçı") "İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Avropa Konvensiyasının ("Konvensiya) 34-cü maddəsinə müvafiq olaraq 1 aprel 2010-cu il tarixində iddia ilə məhkəməyə müraciət etmişdir.

2. İddiaçı Harmanlıda fəaliyyət göstərən vəkil Y.Hristova tərəfindən təmsil edilmişdir. Bolqarıstan hökuməti ("Hökumət") öz nümayəndəsi ədliyyə naziri A. Panova tərəfindən təmsil edilmişdir.
3. 5 sentyabr 2017-ci il tarixdə Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsindən verilən şikayət hökumətə göndərilmiş və məhkəmə Nizamnaməsinin 54§3 maddəsinə müvafiq olaraq gəlir üzrə iddia qəbul edilməmişdir.
4. İddiaçı Türkiyə vətəndaşı olduğundan Konvensiyanın 36§1 maddəsinə əsasən, Türkiyə hökumətinə iş üzrə ehtimal olunan yazılı müşahidələrini təqdim etmək üçün 13 sentyabr 2017-ci il tarixli məktubla dövlət göndərilmişdir. Lakin o, bu imkandan yararlanmamışdır.

I. İşin halları

5. İddiaçı 1963-cü ildə anadan olmuşdur və hazırda İstanbulda yaşayır.
6. 8 oktyabr 2008-ci il tarixində iddiaçı avtomobillə Bolqarıstan ərazisinə daxil olmuşdur. Bolqarıstan ərazisindən çıxan zaman Türkiyə -Bolqarıstan sərhəddində Bolqarıstanın gömrük işçisi ondan bəyanat verməli olub-olmadığını soruşmuşdur. İddiaçı bu suala təsdiq cavabı verərək gömrük işçisinə nəgd şəkildə 199.400 (yüz doxsan doqquz min dörd yüz) avro məbləği təqdim etmişdir. İddiaçı gömrük işçisinə bildirmişdir ki, ona məxsus nəqliyyat vasitəsinə satmışdır və bu məbləğ satdığı nəqliyyat vasitəsinin və bank hesabının puludur. İddiaçının təqdim etdiyi sənədlərdə bu məbləğin bir hissəsinin bankdan götürüldüyü öz əksini tapmışdır.
7. Həmin gün Svilengrad gömrük idarəsinin müdiri bununla bağlı inzibati qanun pozuntusu haqqında akt tərtib etmişdir. O, iddiaçını 199.400 avro məbləği gömrük idarəsində bəyan etməməkdə təqsirləndirmişdir.
8. Həmin gün Svilengrad polisi qeyd edilən faktlara görə iddiaçıya qarşı cinayət işi açmışdır. İstintaq dosyesi 435/08 sayılı nömrə ilə qeydiyyatda alınmışdır.
9. Bu istintaq çərçivəsində həmin gün tərtib edilmiş protokolla istintaq aparan polis işçisi 199.400 avro pulu və ümumi dəyəri 600 avro olan iki əskinası da (500 avro və 100 avro dəyərində) maddi sübut kimi götürmüşdür.
10. İddiaçı ümumi dəyəri 8.500 avro olan digər 43 (qırx üç) ədəd əskinası da həmin istintaq aparan polisə vermişdir. Bu prosedur tədbiri də həmin gün protokolla sənədləşdirilmişdir. Bu sənəd maddi sübutun könüllü şəkildə cinayət məsuliyyəti orqanlarına təqdim edilməsi haqqında Mülki-Prosesual Məcəllənin (MPM) 109, 110 və 159-cu maddəsinə və 435/08 nömrəli istintaq sənədinə əsaslanmışdır.
11. 26 yanvar 2009-cu il tarixində Svilengrad Rayon Məhkəməsi iddiaçıya qarşı qaldırılmış cinayət işinə xitam vermişdir. Cinayət işinə xitam verilməsinin səbəbi xətanın iddiaçı tərəfindən bilərəkdən törədilməməsi və müzakirə obyektı olan dəlillərin cinayət işi üzrə əsaslandırıcı olmamasıdır. Lakin, həmin dəlillərin inzibati iş üzrə əsaslandırıcı olub-olmamasını müəyyən etmək məqsədilə toplanmış materiallar Svilengrad gömrük idarəsinə göndərilmişdir. Müvafiq məhkəmə qərarında göstərilmişdir ki, 208.500 avro ilə bağlı olaraq gömrük idarəsi tərəfindən iddiaçıya qarşı cinayət işi açılmışdır.
12. 12 fevral 2009-cu il tarixli qərara əsasən Svilengrad Gömrük İdarəsinin rəisi təsdiq etmişdir ki, iddiaçı 199.400 avro məbləğində pul ilə bağlı olaraq daxili qanunvericiliyə əsasən deklarasiya öhdəliklərini yerinə yetirməmişdir. O, bu məbləğin müsadirə

olunmasına qərar vermiş və iddiaçıya 3000 Bolqarıstan levsi (BGN) (təxminən 1533,88 avro) məbləğində cərimə müəyyən etmişdir.

13. İddiaçı bu qərardan Svilengrad Rayon Məhkəməsinə şikayət vermişdir.
14. 16 fevral 2009-cu il tarixində iddiaçının vəkili rayon məhkəməsindən polisə verilmiş 9.100 avro məbləğin iddiaçıya qaytarılmasını tələb etmişdir. Belə ki, qeyd olunan bu məbləğ inzibati prosedurun məqsədini təşkil etməmişdir. 18 fevral 2009-cu il tarixində rayon məhkəməsi bu tələbin Svilengrad gömrük idarəsinin qərarının qüvvəyə minməsinə qədər təxirə salınması haqqında qərar vermişdir.
15. 06 mart 2009-cu il tarixində iddiaçının vəkili 18 fevral 2009-cu il tarixli qərara etiraz etmək üçün rayon məhkəməsi vasitəsilə Svilengrad məhkəməsinə müraciət etmişdir. 18 fevral 2009-cu il tarixli məhkəmə qərarına əsasən 9.100 avro məbləğin iddiaçıya qaytarılması rədd edilmişdir.
16. 25 may 2009-cu il tarixində iddiaçı tərəfindən verilmiş şikayətə əsaslanaraq (yuxarıda qeyd edilmiş 12 və 13-cü paragraf), Svilengrad rayon məhkəməsi Svilengrad gömrük idarəsinin 12 fevral 2009-cu il tarixli qərarını ləğv etmişdir. Qərarın ləğv edilməsinə səbəb kimi iddiaçı tərəfindən nöqsana yol verilməməsi göstərilmişdir. Svilengrad gömrük idarəsi bu qərardan apellyasiya şikayəti vermişdir.
17. 26 noyabr 2009-cu il tarixli yekun qərara əsasən, Haskovo İnzibati İşlər üzrə Məhkəməsi rayon məhkəməsinin qərarını ləğv etmiş və Svilengrad gömrük idarəsinin rəisinin 12 fevral 2009-cu il tarixli qərarının qanuni olduğunu təsdiq etmişdir. Haskovo məhkəməsi hesab etmişdir ki, iddiaçı etinasızlıq edərək 199.400 avro məbləğində pulu aparması barədə Bolqarıstan gömrük orqanlarına yazılı bəyannamə verməmişdir.
18. 15 yanvar 2010-cu il tarixində iddiaçının vəkili onun 6 mart 2009-cu il tarixdə Svilengrad Rayon Məhkəməsinin 18 fevral 2009-cu il tarixli qərarından verdiyi şikayəti üzrə rayon məhkəməsi tərəfindən heç bir qərar qəbul edilmədiyindən Svilengrad rayon məhkəməsinə müraciət etmişdir. Lakin vəkilin bu müraciəti nəticəsiz qalmışdır.
19. İddiaçının vəkili eyni zamanda bu məbləğin Svilengrad gömrük idarəsinin rəisinə qaytarılmasını tələb etmişdir. Belə ki, rəisin məktubuna əsasən qeyd edilən məbləğ istintaq aparan polis tərəfindən götürülmüşdür və bu polis işçisi gömrükdə çalışmır.
20. Məbləğin qaytarılmasını rədd edən gömrük idarəsinin cavabına etiraz olaraq iddiaçının vəkili İnzibati İşlər üzrə Məhkəməyə şikayət vermişdir. 3 iyun 2010-cu il tarixində Haskovo İnzibati İşlər üzrə Məhkəməsi məktubun məbləğin qaytarılmasını rədd etməsi barədə qərar xarakteri daşmadığını və bu məsələ ilə bağlı səlahiyyətli orqana müraciət edilməsini əsas gətirərək şikayəti rədd etmişdir. Məhkəmə göstərmişdir ki, qanunun tələbinə görə məktubdan deyil, qərardan məhkəməyə şikayət verilə bilər. Bu qərar 24 sentyabr 2010-cu il tarixində Ali İnzibati Məhkəmə tərəfindən təsdiq edilmişdir.
21. İddiaçının vəkili eyni zamanda bu məbləğin Svilengrad polisində qaytarılmasını tələb etmişdir. 27 fevral 2011-ci il tarixli məktuba əsasən pulu götürmüş istintaq aparan polis əməkdaşı bildirmişdir ki, qeyd edilən məbləğ ona qaytarıla bilməz. Belə ki, bununla bağlı olaraq inzibati işlər üzrə məhkəmə və ya səlahiyyətli orqan qərar qəbul etməlidir.
22. Belə olduğu halda vəkil sözügedən məbləğin geri qaytarılmasını tələb etmək üçün polis idarəsinin region üzrə direktoruna müraciət etmişdir. Region üzrə direktor 2 iyun

2011-ci il tarixli məktubla ona cavab vermişdir ki, cinayət məsuliyyəti çərçivəsində maddi sübutun saxlanması və qaytarılması ilə bağlı prosedurlar Mülki-Prosessual Məcəllə ilə tənzimlənir.

23. Svilengrad polis rəisinin 1 noyabr 2017-ci il tarixli məktubuna əsasən 9.100 avro məbləğ bu tarixdə hələ də şəhər polis komissarlığında saxlanılırdı.

II. Hüquq və müvafiq daxili və Avropa təcrübəsi

24. “Qiymətli kağızlar haqqında” Qanunun 11-ci maddəsinin 3 və 4-cü abzasına və bu qanunun tətbiqi ilə bağlı 16 dekabr 2003-cü il tarixli 10 sayılı nazirlik qərarının 2-ci maddəsinin 2 və 4-cü abzaslarına əsasən, ölkə ərazisinə 10.000 avrodan yuxarı məbləğ gətirən və ya ölkədən 10.000 avrodan artıq məbləğ aparan əcnəbi vətəndaşlar Bolqarıstanın səlahiyyətli gömrük orqanlarına pul vəsaitinin məbləği və hardan əldə edilməsi barəsində bəyanat verməlidirlər.
25. “Qiymətli kağızlar haqqında” Qanunun 18-ci maddəsinə əsasən bu qanunun 11-ci maddəsinin qaydalarına əməl edilməməsi 1000 -3000 BGN (Bolqar levisi) məbləğində inzibati cərimə ilə cəzalandırıla bilər. Həmin qanunun 20-ci maddəsinə əsasən cinayətin predmeti dövlətin xeyrinə müsadirə edilir.
26. Mülki-Prosessual Məcəllənin 111-ci maddəsinin 1-ci abzasına əsasən maddi sübutlar cinayət işi ilə bağlı prosedurun başa çatmasına qədər saxlanılır. Prokuror onların məhkəmə prosesinin başa çatmasından öncə sahibinə qaytarılması haqqında qərar verə bilər (həmin maddənin 2-ci abzası). Yekun həlledici qərar verən birinci instansiya məhkəməsinə şikayət verilməsi halında onun bu işdən imtina etməsi mümkündür (həmin maddəsinin 3-cü bəndi).
27. Mövcud vəziyyətdə Avropa Parlamentinin və Avropa Şurasının 26 oktyabr 2005-ci il tarixli 1889/05 sayılı Nizamnaməsinin Birliyin ərazisinə daxil olan və ya oradan çıxan nəğd pulun yoxlanılması ilə bağlı müvafiq şərtləri “Boljevic Xorvatiyaya qarşı” 31 yanvar 2017 qərarında qeyd edilmişdir. Dəymiş zərərlə bağlı qərar tələbə əsasən verilmiş Şmielevskinin qərarında (C -255/14, 16 iyul 2015) Avropa Ədalət Məhkəməsi hesab etmişdir ki, məbləğ 50.000 avrodan yüksək olduqda Bəyannamə verilməmiş nəğd pulun altmış faizinə uyğun gələn məbləğdə müəyyən edilmiş cərimə ona mütənasib olmur (§30). Bununla bağlı olaraq Məhkəmə qeyd etmişdir ki, 1889/2005 Nizamnaməsinin 9-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş sanksiya dələduzluq və qeyri-qanuni işlərin cəzalandırılmasını deyil, yalnız Nizamnamənin (§31) 3-cü maddəsində müəyyən edilmiş öhdəliyin pozulmasını nəzərdə tutur. Avropa Ədalət Məhkəməsi həmçinin qeyd etmişdir ki, Nizamnamənin 4-cü maddəsinin 2-ci abzası Bəyannamə verilməmiş nəğd pulun məhkəmə qərarı ilə saxlanılmasının mümkünlüyünü nəzərdə tutur. Burada əsas məqsəd səlahiyyətli orqanlara nəğd pulun hansı mənbədən necə əldə edilməsi və nə məqsədlə istifadə olunacağı və hara aparılacağı ilə bağlı zəruri yoxlama işləri aparmaqdan ibarətdir (§33).

III. Hüquq

Konvensiyaya 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi ilə əsaslandırılmış qanun pozuntusu halları

28. İddiaçı əsaslandırır ki, gömrük qanunvericiliyini pozmaq halı üçün məruz qaldığı cərimə və müsadirə birlikdə götürüldükdə qeyri-mütənasib olmuşdur. İddiaçı səlahiyyətli orqanları onunla bağlı aparılmış məhkəmə və inzibati prosedurlar nəticəsində 9.100 avro məbləği ona qaytarmadıqlarına görə tənqid edir. O, Konvensiyaya 1 sayılı Protokolun aşağıdakı şəkildə tərtib olunmuş 1-ci maddəsinə əsaslanır :

“Hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz əmlakını qorumaq hüququna malikdir. Qanunla nəzərdə tutulmuş şərtlər və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri daxilində heç nə ümumi maraqlar səbəbindən onu öz əmlakından məhrum edə bilməz. Əvvəlki müddəalar Dövlətlərin ümumi marağa müvafiq olaraq və ya vergi, cərimə və ödənişlərin təmin edilməsi ilə bağlı əmlakdan istifadəni tənzimləmək üçün zəruri hesab edilən və qüvvəyə minən qanunları ilə bağlı hüququna zərər vurmur. ”

IV. Mümkünlük haqqında

29. Hökumət sanksiyaların qeyri-mütənasib xüsusiyyəti haqqında iddia ilə çıxış edən iddiaçının birinci şikayətinin mümkünlüyünü təsdiq etmir. İddiaçının 9.100 avro məbləğin geri qaytarılmaması ilə bağlı ikinci şikayətinə gəldikdə isə o, yerli hüquq müdafiə vasitələrinə əsaslanır. Məhkəmə xüsusilə qeyd edir ki, iddiaçı onunla bağlı aparılmış məhkəmə və inzibati prosedurların başa çatması zamanı bu məbləğin geri qaytarılmasını tələb etmək üçün Svilengrad polis komissarlığına müraciət etməmişdir. O, həmçinin əlavə edir ki, iddiaçının götürülmüş borc olmayan məbləğin geri qaytarılması ilə bağlı mülki iddia qaldırmaq, eləcə də istintaq aparan polis işçisinə qarşı ona məxsus əmlakı əsaslandırmadan mənimsəmə və ələ keçirmə ilə bağlı dəymiş zərərin qarşılınmasını tələb etmək kimi imkanı olmuşdur. Lakin iddiaçı bu imkanları dəyərləndirməmişdir.
30. Hökumət eyni zamanda bununla bağlı üstünlükləri şərh etmədən şikayətlə bağlı altı ay müddətə əməl edilməməsi məsələsini də nəzərə çatdırmışdır.
31. İddiaçı qeyd edir ki, o, istintaq aparan polis tərəfindən götürülmüş 9.100 avro məbləğin geri qaytarılmasına nail olmaq üçün polis, məhkəmə, gömrük idarəsi və digər dövlət orqanlarına müraciət etmişdir. O, həmçinin əlavə edir ki, bu tələblərdən bəziləri rədd edilmiş, digərləri isə tədqiq edilməmiş və araşdırılmamışdır. İddiaçı hesab edir ki, bu nöqteyi nəzərdən ondan sözügedən pulun geri qaytarılması üçün yeni mülki iş qaldırmasını tələb edə bilməzlər.
32. Məhkəmə təsdiq edir ki, 9.100 avro iddiaçıya qarşı aparılan cinayət işi (9 və 10 bənddə göstərilmiş) çərçivəsində polis tərəfindən maddi sübut kimi götürülmüş, o inzibati prosedur çərçivəsində (19 –cu bənddə qeyd edilmiş) gömrük orqanlarına verilməmiş və bu səbəbdən də o, sonuncu prosedurun məqsədini təşkil etməmişdir (yuxarıda qeyd edilmiş 12, 16, 17 –ci bəndlər). Buna müvafiq olaraq pulun qaytarılmasını elan etmək polis və istintaq üzrə səlahiyyətli orqanların öhdəsinə düşürdü. İddiaçı polisə, rayon üzrə prokurorluq və məhkəmə orqanına bu mövzu ilə bağlı müraciət etmiş, lakin onun şikayətləri rədd edilmiş və digərləri isə araşdırılmamışdır (yuxarıdakı 14, 15, 18, 21 və 22-ci bəndlər).
33. Məhkəmə qeyd edir ki, hökumətə görə, iddiaçı götürülmüş borc olmayan məbləğin geri qaytarılması ilə bağlı mülki iddia qaldıra, eləcə də istintaq aparan polis işçisinə qarşı ona məxsus əmlakı əsaslandırmadan mənimsəmə və ələ keçirmə ilə bağlı dəymiş zərərin qarşılınmasını tələb edə bilərdi. Qeyd etməmək olmaz ki, burada

cinayət məsuliyyətinə səbəb olmayan və cinayət işi çərçivəsində maddi sübutların davamlı olaraq saxlanması vəziyyətini aradan qaldırmamaq üçün nəzərdə tutulmuş iki şikayət üsulundan bəhs edilir. Hökumət eyni vəziyyətdə uğurla istifadə edilmiş bu iki şikayətlə bağlı heç bir məhkəmə qərarı verməmişdir.

34. Bu vəziyyətləri nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, hökumət tərəfindən qaldırılmış qeyri istifadə etirazı rədd edilməlidir. 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsindən verilmiş şikayətlərin Konvensiyanın 35§3 a) maddəsinə müvafiq olaraq aşkar şəkildə pis əsaslandırılmamasını və onların qəbul edilməməsi üçün heç bir səbəbin olmamasını nəzərə alaraq, Məhkəmə şikayətlərin qəbul edilməsinin mümkün olmasını bəyan edir.

İşə əsasən

İddiaçı haqqında müəyyən edilmiş edilmiş cərimə və inzibati sanksiyalarla bağlı şikayət

A) Tərəflərin arqumentləri

35. İddiaçı bilirir ki, inzibati prosedurun nəticəsində ona 3000 BGN məbləğində cərimə və Bolqarıstan gömrüyü ilə bağlı bəyannamə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi üçün 199.400 avro məbləğin müsadirə olunması kimi cəza müəyyən edilmişdir. İddiaçının fikrincə onun vəziyyətinə görə bu cəza həddindən artıq ağırdır və təyin edilmiş cəza iddiaçının yol verdiyi xətanın əhəmiyyətinə uyğun deyil. O, hesab edir ki, bu vəziyyət onun Konvensiyaya 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi ilə qorunan mülkiyyət hüququnun icrası ilə bağlı qeyri-mütənasib və əsaslandırılmamış bir müdaxilədir.
36. Hökumət iddiaçının tələbinə qarşı çıxır və 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin pozulmadığını dəstəkləyir. Mübahisə mövzusu olan tədbirlərin iddiaçı tərəfindən öhdəliklərin yerinə yetirilməsi zamanı onun əmlak hüququna müdaxilə kimi təhlil edildiyini nəzərə alındığı təqdirdə o göstərir ki, bu işlər "Qiymətli kağızlar haqqında" qanunda və bu qanunun tətbiqi haqqında 10 sayılı nazirlik qərarında nəzərdə tutulmuşdur. Eyni zamanda qeyd edilir ki, bu qanunvericilik aktları xüsusilə ölkə ərazisinə daxil olan və ölkədən çıxarılan nəgd pula nəzarətlə bağlı 26 oktyabr 2005-ci il tarixli Avropa Parlamenti və Avropa Şurasının 1889/05 sayılı Nizamnaməsinin şərtləri və Avropa qanunvericiliyindən asılıdır. Hesab edilir ki, müzakirə obyektı olan məsələlər qanuni məqsəd daşıyır və cəmiyyətin marağına xidmət edir. Həmçinin əlavə edilir ki, iddiaçı tərəfindən törədilmiş qanun pozuntusu ciddiliyinə mütənasiblik təmin edilir. Belə ki, iddiaçı belə bir külli miqdarda pul barəsində gömrük idarəsinə bəyannamə verməmişdir. Hökumətin fikrincə iddiaçı belə bir mühüm öhdəliyi görməzdən gəlməməli və laqeydlik etməməli idi. Hökumət həmçinin əlavə edir ki, Dövlət 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinə nəzərən qiymətləndirmə göstəricisi həddini aşmamışdır.

V. Məhkəmənin qiymətləndirməsi

37. Məhkəmə xatırladır ki, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiqi və şərhı ilə bağlı prinsiplər eyni xarakterli hallarda aşağıda qeyd edilmiş qanun və qərarlarda da öz əksini tapmışdır : Anheuser –Busch Inc Portuqaliyaya qarşı işi №73049/01, §62, CEDH 2007 –I ; J.A. Pye (oxford) Ltd və J.A. Pye (Oxford) Land Ltd c. Birləşmiş Krallıq [GC] n°44302/02 §52, CEDH 2007 –III; Beyeler c. İtaliya [GC] n°33202/96

§107, CEDH –I ; Gasus Dossier – und Fördertechnik GmbH C Norveç, 23 fevral 1995 §60, seriya A n° 306 –B ; AGOSI c Birləşmiş Krallıq, 24 oktyabr 1986, §§ 51 və 52, seriya A n°108, Grifhorst c Fransa, n° 28336/02, §§ 84-86, 26 fevral 2009 və Gabric c. Xorvatiya n°9702/04 §§ 33, 5 fevral 2009).

38. Bununla bağlı olaraq Məhkəmə qeyd edir ki, iddiaçıya cərimə ödəmə və gömrük xidmətində bəyan etmədiyi məbləğin müsadirə olunması kimi cəza müəyyən edilmişdir. Bu xarakterli məsələlərlə bağlı hüquq nəzəriyyəsinə (təcrübəsinə) əsaslanaraq (yuxarıda qeyd edilmiş 37-ci bənd) Məhkəmə hesab edir ki, əmlakına nəzərən iddiaçının hüququna müdaxilədən bəhs olunduğu təqdirdə müzakirə edilən məsələlər əmlakdan istifadə qanunundan asılıdır və bu vəziyyət 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin 2-ci bəndinin tətbiq sahəsinə daxildir.
39. Belə ki, məhkəmə bu müdaxilənin “qanunla nəzərdə tutulması” nı, qanuni məqsədini və izlənilən məqsədə mütənasib olub-olmadığını müəyyən etməlidir.
40. İlk öncə Məhkəmə qeyd edir ki, iddiaçı ilə bağlı tətbiq edilmiş iki sanksiya olan “Qiymətli kağızlar haqqında” Qanunun 11, 18 və 20-ci maddələrində nəzərdə tutulmuşdur. İddiaçının Bolqarıstan sərhəddindən keçən zaman nəğd pul haqqında bəyannamə verməklə bağlı qanuna riayət etməməsi və bununla bağlı olaraq törətdiyi qanun pozuntusuna görə cəzalanması əsas götürülmüşdür.
41. Həmçinin qeyd edilir ki, müzakirə obyektı olan məsələlər nəğd pulun ixdalı və ixracını yoxlamağı nəzərdə tutmuşdur. Bu isə öz növbəsində 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin ikinci abzasında ümumi marağa cavab verən “qanuni məqsəd” kimi təhlil edilir.
42. Bundan başqa, hazırkı iş üzrə səlahiyyətli orqanların izlənilən məqsəd və istifadə olunan vasitələr arasında mütənasibliyi əsaslandırın hesabı təmin edib-etmədiyini müəyyən etmək lazımdır. Başqa sözlə desək, Məhkəmə dövlət tərəfindən təsdiq edilmiş qiymətləndirmə meyarını nəzərə alaraq şəxsin əsas hüquqlarının müdafiəsi və ümumi maraq tələbləri arasında dəqiq tarazlığı təmin etməlidir (yuxarıda adı çəkilmiş Grifhorst §§ 94). Bunun üçün məhkəmə iddiaçı ilə bağlı elan edilmiş qanun pozuntusunun xarakter və əhəmiyyətini onun davranışına və təyin edilmiş sanksiyaların ciddiliyinə əsasən nəzərə almalıdır (yuxarıda adı çəkilmiş Grifhorst §§ 95-105 və Gabric §§ 36-39).
43. Məhkəmə təsdiq edir ki, iddiaçı apardığı 199.400 avro məbləği ilə bağlı Bolqarıstan gömrük xidmətində deklarasiya vermədiyindən inzibati iş çərçivəsində cəzalandırılmışdır. Müəyyən edilmişdir ki, bu pulların mənbəyinin qanuniliyi ilə bağlı heç bir şübhəli hal aşkar edilməmişdir. İddiaçı bu mövzu ilə bağlı müvafiq bank sənədləri və izahatlar təqdim etmişdir (yuxarıda qeyd edilmiş 6-cı bənd). İddiaçı ilə bağlı eyni səbəblərdən dolayı açılmış cinayət işinə xitam verilmişdir. Qeyd edilir ki, sözügedən şəxsin adı Bolqarıstan dövlət orqanlarında heç bir qeyri-qanuni iş üzrə hallanmır və onunla bağlı heç bir şübhəli vəziyyət yoxdur. Bundan belə nəticə əldə etmək olar ki, iddiaçıya təyin edilmiş cəza yalnız onun gömrük xidmətində bəyannamə öhdəliyinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlıdır.
44. İddiaçının davranışı ilə bağlı olaraq Məhkəmə qeyd edir ki, sözügedən şəxs gömrük əməkdaşı yoxlama aparın zaman müzakirə obyektı olan qiymətli kağızları gizlətməyə çalışmamış, dərhal onları səlahiyyətli şəxsə təqdim etmiş və pulu əldə etdiyi mənbə ilə bağlı izahat vermişdir (yuxarıda qeyd edilmiş 6-cı bənd). Daxili dövlət orqanları cinayət işini və inzibati işi tədqiq etmiş və təsdiq etmişlər ki, iddiaçı bu qanun

pozuntusunu məqsədli şəkildə qəsdən törətməmişdir. Qanun pozuntusu sadəcə bir ehtiyatsızlıq səbəbindən baş vermişdir (yuxarıda qeyd edilmiş 11 və 17 –ci bəndlər).

45. Hüquqi çərçivədən çıxış edərək Məhkəmə xatırladır ki, sanksiya deklarasiya öhdəliyinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlı mahiyyətə uyğun olaraq tətbiq edilməlidir. Belə ki, bu vəziyyətdə vergidən yayınma halı və ya çirkli pulların yuyulması kimi ciddi xarakterli cinayət hadisəsinin olmamasının əhəmiyyəti diqqətə alınmalıdır (İsmayılov Rusiyaya qarşı 6 noyabr 2008-ci il tarixli iş, №30352/03 §38 və yuxarıda qeyd edilmiş Grifhorst §102). Hazırki işdə iddiaçıya “Qiymətli kağızlar haqqında” Qanunda (25-ci paragraf) nəzərdə tutulduğu kimi maksimum 3000 BGN (təxminən 1 533,88 avro) məbləğində cərimə təyin edilməlidir. Həmçinin daxili qanunvericiliyə (25 –ci bənd) müvafiq olaraq bəyan edilməmiş 199.400 avro məbləğin bütövlükdə müsadirə olunması məsələsi də nəzərdən keçirilmişdir. Qeyd etməmək olmaz ki, bu məbləğin müsadirə olunması bütünlükdə cəzalandırmaq məqsədi daşıyır. Bu halda dəymiş heç bir zərər qarşılanmır və bu iddiaçının cəzalandırılması ilə nəticələnir. Hökumət bəhs olunan bəyannamə öhdəliyi ilə bağlı digər cəzaları nəzərə almaq üçün inzibati cərimənin, bəyannamə verilməmiş məbləğin yüz faizinin müsadirə olunması ilə birləşdirilməsini inandırıcı şəkildə sübuta yetirməmişdir. Buna bənzər işlərdəki nəticələrə əsaslanaraq (yuxarıda qeyd edilmiş Gabric §39, İsmayılov yuxarıda qeyd edilmiş § 38 və Boljevic yuxarıda qeyd edilmiş §45), məhkəmə pulla bağlı bəyannamə vermək öhdəliyinin yerinə yetirilməməsi üçün iddiaçı ilə bağlı bəyannamə verilməmiş məbləğin yüz faizinin müsadirə edilməsi kimi müəyyən edilmiş cəza törədilmiş əmələ qeyri-mütənsibdir və bu onun üçün müəyyən edilmiş həddən artıq ağır bir cəzadır.

46. Belə olan halda rəhbər tutulan 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi pozulur.

2. 9.100 avro məbləğində pulun götürülməsi ilə bağlı şikayət

47. İddiaçı bildirir ki, ona qarşı irəli sürülmüş cinayət məsuliyyəti çərçivəsində maddi sübut kimi götürülmüş 9.100 avro pulu səlahiyyətli orqanlara vermişdir. O, həmçinin dəqiq şəkildə qeyd edir ki, cinayət işi ilə bağlı olaraq bu məbləğ ona geri qaytarılmamış və bununla bağlı bütün cəhdləri polis, prokurorluq və digər dövlət orqanları tərəfindən rədd edilmişdir. İddiaçı hesab edir ki, bu vəziyyət onun əmlakla bağlı hüquqlarının pozulması kimi təhlil edilir.
48. Hökumət qanunla nəzərdə tutulmuş mütənasib və qanuni məqsəd daşıyan tədbirdən bəhs olunmasını əsas gətirərək iddiaçının bu tələbinə qarşı çıxır. Hökumət həmçinin qeyd edir ki, sözügedən məbləğ iddiaçıya qarşı aparılmış cinayət prosesi çərçivəsində ələ keçirilmişdir və o, hələ də Svilengrad polis komissarlığında olan növbəti inzibati prosedurun məqsədini təşkil etmir. Eyni zamanda hökumət qeyd edir ki, iddiaçı polisdən pulun qaytarılmasını tələb etməmişdir. Eləcə də qeyd edilir ki, iddiaçı nə istintaq aparan polis işçisinə qarşı mülki iş açmış, nə pulun geri qaytarılmasını tələb etmiş, nə də pulun əsassız ələ keçirilməsi barədə dəymiş zərərin qarşılanmasını tələb etmişdir.

Məhkəmənin qiymətləndirməsi

49. Məhkəmə qeyd edir ki, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi cinayət məsuliyyəti çərçivəsində sübut xarakterli əmlakın götürülməsini qadağan etmir. Belə ki, bu halda 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab vermək üçün əmlakdan müvəqqəti olaraq istifadəni məhdudlaşdıran bir tədbirdən bəhs olunur. Bu tədbir qanuni məqsədlə bağlı mütənasibliyi təmin etmək üçün daxili qanunvericilikdə nəzərdə tutulmalıdır (Karamitrov və digərləri Bolqarıstana qarşı 10 yanvar 2008-ci il tarixli iş, №53321/99, §72, və Petyo Petkov c. Bolqarıstana qarşı 7 yanvar 2010-cu il tarixli iş, №32130/03, §102,).
50. Məhkəmə nəzərə çatdırmağı məqsədə müvafiq hesab edir ki, müzakirə obyektı olan pul Mülki-Prosessual Məcəlləyə əsasən (yuxarıda qeyd olunmuş 9 və 10 –cu bəndlər) maddi sübut kimi götürülmüşdür və iddiaçı bəhs olunan qanun şərtlərinin mümkünlüyünə etiraz edə bilməz (47-ci bənd). Məhkəmə təsdiq edir ki, tərəflər mübahisəli məsələnin həll edilməsi üzrə birinci şərtə əsasən razılığa gəlirlər və o, fərqli bir qərar çıxarılmasına ehtiyac duymur. Məhkəmə hesab edir ki, qeyd edilən məsələ ədalətli qərar verilməsini təmin etmək üçün hüquqi məqsəd daşıyır və o, ümumi marağın təmin edilməsinə xidmət edir.
51. Burada dövlət orqanlarının, iddiaçının əmlakından istifadə etmək hüquqi ilə ümumi marağın təmin edilməsi arasında dəqiq tarazlığı saxlayıb-saxlamadıqlarını müəyyən etmək lazımdır. Müzakirə olunan məsələ ilə bağlı mütənasibliyi müəyyən etmək üçün məhkəmə eyni zamanda cinayət məsuliyyətinin gedişatı ilə bağlı müddəti, zərurəti, onun tətbiqinin iddiaçı üçün nəticələrini, bu mövzu və cinayət işi ilə bağlı dövlət orqanları tərəfindən qəbul edilmiş qərarları nəzərə almalıdır (yuxarıda qeyd edilmiş Petyo Petkov §105).
52. Məhkəmə təsdiq edir ki, 8 oktyabr 2008-ci ildə götürülmüş 9.100 avro 1 noyabr 2017-ci il tarixində hələ də iddiaçıya geri qaytarılmamışdır (yuxarıdakı 9, 10 və 23-cü bəndlər). Bu məbləğ doqquz ildən artıqdır ki, hələ də dövlət orqanları tərəfindən saxlanılır.
53. Məhkəmə qəbul edir ki, bu məbləğin saxlanması iddiaçıya qarşı açılmış cinayət işinin sonulandırılmasına -26 yanvar 2009-cu il tarixinədək (yuxarıdakı 11 –ci bənd) əsaslandırılmalı idi. Bu tarixdən sonra iddiaçı yalnız 199.400 avro ilə bağlı Bəyannamə verməməkdə inzibati qaydada təqsirləndirilmişdir. Pulun 8 oktyabr 2008-ci il tarixində götürülmüş yerdə qalan hissəsi, yəni sözügedən 9.100 avro heç bir əsas göstərilmədən dövlət orqanları tərəfindən saxlanılır.
54. Məhkəmə həmçinin vurğulayır ki, Svilengrad polisi və prokurorluğu iddiaçının bu pulun qaytarılması ilə bağlı tələblərinə cavab verməmişdir (yuxarıda qeyd olunmuş 14, 21 və 22-ci bəndlər) və iddiaçının bu məqsədlə Svilengrad məhkəməsinə ünvanladığı müraciət tədqiq edilməmişdir (yuxarıdakı 15 və 18-ci bəndlər). Hökumətin iddiaçının tədbirsizliyindən qaynaqlanan arqumenti ilə bağlı iddiaçının götürülmüş borc olmayan məbləğin geri qaytarılması, eləcə də istintaq aparan polis işçisinə qarşı ona məxsus əmlakı əsaslandırmadan mənimsəmə və ələ keçirmə ilə bağlı dəymiş zərərin qarşılınması üzrə Məhkəmə öz aktını təkrar edir. Bu akta əsasən hökumət bu xarakterli işlərlə bağlı uğurla həyata keçirilmiş hər iki yolla bağlı heç bir məhkəmə qərarı təqdim etməmişdir (paraqraf 33). Belə ki, məhkəmə bu arqumeti iddiaçının əleyhinə irəli sürə bilməzdi.
55. Qeyd olunan bu elementlər Məhkəməyə iddiaçı ilə bağlı aparılmış cinayət işinin bağlanmasından sonra ona məxsus 9.100 avronun saxlanılmasının hüquqi məqsədə

uyğun olmadığı haqqında qərar qəbul etmək üçün kifayət edir. Bu halda rəhbər tutulan 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsi pozulması halının olmasını nəzərə çatdırır.

VI. Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tətbiqi haqqında

56. Konvensiyanın 41 –ci maddəsinin şərtləri

“Əgər məhkəmə Konvensiya və ya onun protokollarının pozulması halının olmasını bəyan edərsə və əgər ali müqavilə tərəfinin daxili qanunu və ya hüququ yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qəti şəkildə pozulmasına imkan verərsə, məhkəmə zərərçəkmiş tərəfin ədalətli şəkildə razı salınması üzrə qərar qəbul edir.”

Dəymiş zərər

57. İddiaçı əmlaka dəymiş zərərin 208.500 avro, mənəvi zərərin isə 30.000 avro olduğunu bəyan edir.

58. Hökumət bildirir ki, bu iddialar ümumi prinsipləri pozur və bütövlükdə əsassızdır.

59. Məhkəmə təsdiq edir ki, 199.400 avro məbləğ iddiaçıdan müsadirə edilmiş və Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi pozularaq 9.100 avro iddiaçıya geri qaytarılmamışdır. Məhkəmə nəzərə çatdırır ki, dövlətlər bənzər vəziyyətlərdə sanksiyalar üzrə dəqiq məbləği müəyyən etmək üçün qiymətləndirmə meyarı müəyyən etmişdir. Məsələn: Bəyannamə verilməmiş məbləğin müəyyən faizi (yuxarıda qeyd edilmiş Grifhorst §§ 83, 100, 101 və 103 bəndlər). Eyni zamanda hazırki işdə bəyannamə verilməmiş məbləğin bütünlükdə müsadirə edilməsi tətbiq olunan daxili qanunla tələb edilmişdir (yuxarıdakı bənd 25). Nəticə olaraq, Məhkəmə yalnız müsadirə olunmuş məbləğin ekvivalentini qəbul edir (Gabric yuxarıda §48 və Boljevic yuxarıdakı §53). Bu səbəblərdən, Məhkəmə hesab edir ki, iddiaçının əmlaka dəymiş 208.500 avro zərəri və əlavə olaraq bu məbləğ üzrə vergi məbləğini ödəmək lazımdır.

60. Bu xarakterli işlərdə dəymiş mənəvi zərərlə bağlı Məhkəmə hesab edir ki, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin pozulması üzrə hər iki akt kifayət qədər ədalətli bir cəzanı təşkil edir (Gabric yuxarıdakı §49 və Boljevic yuxarıdakı § 54).

Xərclər

61. Çəkilmiş xərclərlə bağlı Məhkəmə hesab edir ki, bu məbləğ ona ödənilməlidir.

Morator faizlər

62. Məhkəmə faiz dərəcəsini Avropa Mərkəzi Bankının marjinal kreditləşmə güzəştinə əsasən üç faiz səviyyəsinə nəzərən morator faiz dərəcəsini üzrə qiymətləndirməyi uyğun hesab edir.

Bu səbəblərdən məhkəmə yekdilliklə

1. İddianın təmin olunmasının mümkünlüyünü bəyan edir ;
2. **199.400 avronun** müsadirə olunması səbəbindən Konvensiyaya 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin pozulduğunu qeyd edir;

3. **9.100 avronun** saxlanması səbəbindən konvensiyaya 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin pozulduğunu qeyd edir;
4. Yol verilmiş pozuntularla bağlı halların qeyd edilməsini iddiaçının məruz qaldığı mənəvi zərər üçün yetərli səbəb olduğunu bildirir;
5. Qeyd edir :
 - a) Konvensiyanın 44§2 maddəsinə müvafiq olaraq, Cavabdeh dövlət qərarın qəbul edildiyi gündən etibarən üç ay müddətində maddi zərərə görə vergi də əlavə edilməklə 208.500 (iki yüz səkkiz min beş yüz) avro məbləği həmin günə qüvvədə olan məzənnəyə müvafiq olaraq Bolqarıstan levsinə çevirərək iddiaçıya ödəməlidir;
 - b) Yuxarıda qeyd edilmiş müddətin başa çatması zamanı ödənişə qədər bu məbləğ üzrə həmin müddət ərzində tətbiq olunan Avropa Mərkəzi Bankının marjinal kreditləşmə güzəştinə əsasən üç faiz səviyyəsinə nəzərən sadə faiz dərəcəsi hesablanacaqdır.
6. Məhkəmə ərizəçinin qalan hissə üçün ədalətli kompensasiya tələbini rədd edir.

Sənəd fransız dilində tərtib edilmiş və Məhkəmə Nizamnaməsinin 77-ci maddəsinin 2 və 3-cü paraqraflarının tətbiqinə əsasən yazılı olaraq 15 noyabr 2018-ci il tarixdə verilmişdir.

Milan Blasko

Məhkəmə katibinin müavini

Anjelika Nußberger

Sədr